

Шматковська Тетяна. До проблематики автоматизації обліково-аналітичного процесу в системі формування інформаційної та економічної безпеки підприємства. У статті акцентовано увагу на тому, що для ефективної організації власної діяльності перед підприємством постає завдання вдалого вибору програмного продукту для автоматизації обліково-аналітичного процесу, що максимально задовольнятиме його вимоги та враховуватиме особливості функціонування. Окреслено сучасні тенденції щодо автоматизації обліково-аналітичного процесу господарюючих суб'єктів в Україні. Визначено основні переваги та недоліки при застосуванні комп'ютерної техніки й інформаційних технологій для автоматизації обліку та аналізу на підприємствах в нинішніх умовах ведення господарської діяльності. Висвітлено основні фактори, що потребують урахування при впровадженні нових інформаційних систем на підприємстві.

Подано зіставлення найбільш поширених програмних продуктів, що використовуються для автоматизації обліково-аналітичного процесу на підприємстві, зокрема «1С», «Бест Звіт Плюс» та «Парус». Охарактеризовано засади роботи в програмному продукті «1С» й окреслено недоліки щодо його застосування в процесі автоматизації обліково-аналітичної діяльності підприємства. Запропоновано можливі шляхи покращення сформованих тенденцій у найближчій і віддаленій перспективі в умовах необхідності забезпечення інформаційної та економічної безпеки підприємства. Виділено етапи, необхідні для досягнення інформаційної безпеки за допомогою ефективного застосування автоматизованих обліково-аналітичних систем. Акцентовано увагу на проблематиці функціонування автоматизованих обліково-аналітичних систем в аспекті налагодження інструментарію економіко-інформаційної безпеки та уникнення несанкціонованого використання спеціалізованої обліково-аналітичної інформації на підприємстві.

Ключові слова: обліково-аналітичні програмні продукти, автоматизація обліково-аналітичних процесів, ефективність функціонування підприємства, управлінський програмний комплекс «1С», інформаційна безпека.

Шматковская Татьяна. К проблематике автоматизации учетно-аналитического процесса в системе формирования информационной и экономической безопасности предприятия. В статье акцентируется внимание на том, что для эффективной организации хозяйственной деятельности перед предприятием стоит задача удачного выбора программного продукта для автоматизации учетно-аналитического процесса, который будет максимально удовлетворять их требования и учитывать особенности функционирования. Определены современные тенденции автоматизации учетно-аналитического процесса хозяйствующих субъектов в Украине. Описаны основные преимущества и недостатки при применении компьютерной техники и информационных технологий для автоматизации учета и анализа на предприятиях в существующих условиях ведения хозяйственной деятельности. Изложены основные факторы, требующие учета при внедрении новых информационных систем на предприятии.

Сопоставлены базовые программные продукты, используемые для автоматизации учетных процессов на предприятии, в том числе «1С», «Бест Звіт Плюс», «Парус». Дается характеристика принципов работы в программном продукте «1С» и обозначены недостатки по его использованию в процессе автоматизации учетно-аналитической деятельности предприятия. Предложены возможные пути по улучшению сложившихся тенденций в ближайшей и отдаленной перспективах в условиях необходимости обеспечения информационной и экономической безопасности предприятия. Выделены этапы, необходимые для достижения информационной безопасности с помощью эффективного применения автоматизированных учетных систем. Акцентируется внимание на проблематике функционирования автоматизированных учетно-аналитических систем в аспекте налаживания инструментария для информационной и экономической безопасности с целью избежания несанкционированного использования специализированной информации на предприятии.

Ключевые слова: учетно-аналитические программные продукты, автоматизация учетно-аналитических процессов, эффективность функционирования предприятия, управленческий программный комплекс «1С», информационная безопасность.

УДК 658:657.334.5

Алла Фатенок-Ткачук – кандидат економічних наук, доцент кафедри обліку і аудиту, Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки

Організація обліково-аналітичного забезпечення процесу формування стратегії розвитку підприємства

Успішна діяльність підприємств в умовах ринкових відносин передбачає обов'язкове володіння потрібною інформацією, що забезпечуватиме оперативне й стратегічне планування розвитку підприємства. У статті

© Фатенок-Ткачук А., 2015

виокремлено функції та завдання обліково-аналітичного забезпечення. Наведено рівні формування обліково-аналітичної інформації і її місце в інформаційній системі підприємства.

Ключові слова: облікове забезпечення, стратегічний облік, стратегія розвитку, інформаційна система.

Постановка наукової проблеми та її значення. Стратегічне планування розвитку – постійний та безперервний процес будь-якого підприємства. Наявність своєчасної обліково-аналітичної інформації, забезпечуючи взаємодію різних структурних підрозділів підприємства, дає змогу оперативного стежити за станом зовнішнього середовища й оцінювати внутрішню ситуацію, отримувати інформаційну підтримку при прийнятті рішень, що, у результаті, підвищує показники діяльності підприємства та ймовірність досягнення планів. Формування інформаційних систем на різних етапах стратегічного планування розвитку на основі облікової інформації потребує вдосконалення з метою ефективнішого усвідомлення особами, які приймають стратегічні рішення, й обліковцями.

Аналіз досліджень цієї проблеми. Протягом останніх років теоретичні й методологічні аспекти стратегічного планування розвитку підприємства розкрито в наукових працях (В. В. Божкова, О. З. Івасюк, Г. І. Кіндрацька, М. Х. Корецький, О. Є. Кузьмін, Н. Г. Панченко, Л. В. Протасова, О. М. Скібіцький, Л. А. Швайка, Л. М. Швець, З. Є. Шершньова та ін.). Еволюція теорії й практики питань обліково-аналітичного забезпечення стратегічного планування розглянуто в роботах С. В. Власюк, Р. Р. Герсамії, Л. В. Гнилицької, В. І. Довбенка, Г. І. Кіндрацької, А. А. Пилипенка, О. Д. Радченка, І. І. Сардачук, Н. І. Синькевич, Р. В. Федорович, З. Є. Шершньової, та ін.

При всій цінності наукового внеску вчених, як і раніше, існує низка невирішених теоретичних й практичних питань, пов'язаних із невідповідністю методики та організації обліково-аналітичного забезпечення цілям стратегічного планування розвитку підприємства.

Мета статті – формування теоретичних положень обліково-аналітичного забезпечення стратегічного планування з погляду максимізації корисності цієї інформації для внутрішніх і зовнішніх користувачів звітності. **Завдання дослідження** полягає в розробленні методичних рекомендацій щодо систематизації облікової інформації задля стратегічного планування розвитку підприємства.

Виклад основного матеріалу й обґрунтування отриманих результатів дослідження. Обліково-аналітичне забезпечення стратегічного управління являє собою інтегровану систему стратегічного обліку й аналізу, що систематизує інформацію для обґрунтування бізнес-стратегії, координації напрямів стратегічного розвитку підприємства, системної оцінки ефективності реалізації оперативно-тактичних і стратегічних управлінських рішень.

Інформаційно-аналітичне забезпечення системи стратегічного управління – це поєднання всієї використовуваної в ній інформації, специфічних засобів і методів її аналітичної обробки, а також діяльності фахівців із її ефективного вдосконалення та використання. Звідси можна назвати такі основні функції обліково-аналітичного забезпечення формування стратегії розвитку підприємства, як інформаційна – забезпечення системи управління інформацією про діяльність підприємства внутрішніх і зовнішніх користувачів; облікова – відображення фактів господарської діяльності підприємств; аналітична – здійснення на підставі первинних аналітичних даних економічного, фінансового й стратегічного аналізу діяльності підприємств [3; 7].

Завдання організації обліково-аналітичного забезпечення формування стратегії розвитку підприємства:

- 1) визначити оптимальну послідовність виконуваних інформаційних функцій;
- 2) оптимізувати використання інформаційних ресурсів та скоротити витрати на збереження й передачу інформації;
- 3) оптимізувати інформаційний супровід логістичних процесів;
- 4) організувати оперативний моніторинг і поглиблений аналіз динаміки показників розвитку;
- 5) зменшити негативні прояви асиметрії надходження інформації;
- 6) забезпечити багатоваріантне прогнозування показників розвитку;
- 7) розробити багаторівневу номенклатуру даних, потрібних для відстеження траєкторії розвитку підприємства;
- 8) забезпечити підтримку прийняття рішень через розробку структурованого набору аналітичних звітів;
- 9) формування єдиного інформаційного простору для всіх підприємств;
- 10) стимулювання розвитку інформаційної інфраструктури на основі створення відповідних правових, економічних й технічних умов для здійснення ефективного інформаційного обміну;
- 11) формування системи нормативно-довідкової інформації та баз даних;
- 12) формування систем забезпечення обміну цільовою інформацією;

- 13) упровадження елементів системи менеджменту знань і бази даних ситуаційного управління;
- 14) формування підсистеми попередньої аналітичної обробки даних;
- 15) підтримка гнучкості виробничих процесів через забезпечення інформаційної прозорості й узгодженості рішень;
- 16) планування розвитку та вдосконалення обліково-аналітичної системи;
- 17) автоматизувати збір і збереження даних щодо соціально-економічного розвитку підприємства;
- 18) усунення інформаційних бар'єрів у взаємодії між підрозділами підприємства;
- 19) розвинути потенційні можливості взаємного обміну даними в реальному часі між підприємством та контрагентами.

На базі стратегічної інформації приймаються стратегічні рішення, які потім утілюються в стратегії й організаційні, фінансово-економічні соціально-психологічні, методичні та інші інструменти, за допомогою яких здійснюється стратегічний процес.

Інформаційна база стратегічного планування – це постійно діюча система взаємозв'язків факторів, обладнання й концептуальних моделей, призначених для збору, класифікації, аналізу та оцінки інформації, необхідної для стратегічного управління підприємством. Джерелом такої інформації є середовище. За ступенем зв'язків елементів середовища зі стратегічним управлінням підприємства розрізняють такі його складові частини: макрооточення, безпосереднє оточення, внутрішнє середовище [13].

Стратегічна інформація може бути первинною та вторинною. Первинна стратегічна інформація являє собою щойно отримані дані для розв'язання конкретної досліджуваної проблеми або питання. Вони необхідні в тих випадках, коли досконалий аналіз вторинних даних не в змозі забезпечити необхідну інформацію.

Вторинна стратегічна інформація – це дані, зібрані раніше для цілей, що відрізняються від тих, які пов'язані з розв'язанням досліджуваної проблеми. Незалежно від того, достатня вона для цього чи ні, її низька ціна й відносно швидка доступність потребують, щоб первинні дані не збиралися до завершення ретельного пошуку вторинної інформації.

До переваг первинної стратегічної інформації відносять відповідність із точними цілями досліджуваного завдання; методологію збору даних, що контролюється й відома компанії; усі результати доступні для компанії, на відміну від конкурентів; надійність може бути визначена; якщо вторинна інформація не відповідає на всі питання, то збір та аналіз первинних даних – єдиний спосіб отримати необхідні відомості. До переваг вторинної стратегічної інформації відносять низькі витрати, оскільки не потрібний збір нових даних; швидкість отримання, у той час як для первинної інформації може знадобитися більше часу; джерела інформації (наприклад урядові) можуть містити дані, які фірма не може сама отримати; достовірність, яка досягається опрацюванням незалежних джерел; застосовна в умовах необхідності попереднього аналізу.

Інформаційне забезпечення компанії в процесі стратегічного управління й планування має здійснюватися на всіх без винятку стадіях (див. табл. 1).

Таблиця 1

Потреба в інформації стратегічного управління й планування

№	Найменування	Необхідна інформація
1	2	3
Стратегічне планування		
1	Визначення місії та цілей	Загальна інформація про навколишнє середовище, потенційні ринки, наявність ринкових ніш, власних ресурсів
2	Аналіз зовнішнього середовища	Інформація про можливості й загрози, сильні та слабкі сторони підприємства. Оцінка динаміки розвитку, частки ринку, рентабельності, життєвого циклу, аналіз використовуваних технологій, конкурентний аналіз
3	Аналіз внутрішнього середовища	Інформація про фінансово-економічні результати діяльності підприємства
4	Вибір стратегії	Рекомендації стратегічного аналізу, особистий досвід керівника, інформація із закритих каналів, поради фахівців

Закінчення таблиці 1

5	Оцінка вибраної стратегії	Інформація про відповідність обраної стратегії життєвим реаліям через певний проміжок часу (можуть бути використані дані стратегічного аналізу)
6	Реалізація стратегії та контроль	Інформація про заходи, пов'язані з виконанням стратегії; інформація про результати діяльності компанії на ринку, які стали наслідком виконання стратегії
Стратегічне управління		
1	Ранжування стратегічних завдань	Визначення конкретних першочергових напрямів діяльності на базі виробленої стратегії розвитку, а також з урахуванням найбільш істотних змін, що відбулись у зовнішньому середовищі в період планування
2	Управління за слабкими сигналами	Інформація про слабкі сигнали, дані оцінки ступеня впливу тих чи інших загроз на компанію з урахуванням обраної раніше стратегії
3	Управління в умовах стратегічних несподіванок	Постійний моніторинг зовнішнього середовища на предмет можливостей і загроз у процесі здійснення такого управління (через відсутність часу на побудову моделей, рішення приймається спеціально створеним відділом)

* Примітка: сформовано на основі джерел.

Процес здійснення цільових підбірок інформації, що надходить із багатьох джерел і являє собою процес перетворення сукупності даних у стратегічну інформацію, об'єкти та джерела якої наведено в табл. 2.

Таблиця 2

Об'єкти та джерела стратегічної інформації

Об'єкт дослідження	Середовище	Джерело інформації
Органи законодавчої влади	Зовнішнє	Законодавство, підзаконні акти, інструкції
Уряд і його органи		Результати досліджень і розробок
Місцеві органи влади		Преса, радіо, телебачення
Громадські організації		Конференції, ярмарки
Міжнародні організації та їхні філії		
Політичні партії	Внутрішнє	Форми звітності
Підсистеми підприємства		Внутрішня нормативна документація
Процеси виробництва та збуту		Власні НДДКР
Зв'язки всередині та поза підприємством		Проміжне
Споживачі	Власні дослідження	
Постачальники (одиничних партій та оптові)	Замовлення цільових досліджень спеціалізованим організаціям	
Конкуренти (вітчизняні та закордонні)		
Партнери (торгові асоціації, банки, консалтингові й аудиторські фірми)		

* Примітка: сформовано автором.

Облікова та аналітична інформація – ядро інформаційного забезпечення системи управління, що об'єднує всі господарські процеси й забезпечує взаємодію різних структурних підрозділів будь-якого підприємства [3]. Місце облікової та аналітичної інформації в інформаційній системі підприємства зображено на рис. 1.

При ретельному розгляді функцій обліку й аналіз у системі стратегічного управління підприємствами в них можна встановити загальні для всіх двох функцій особливості: спільний об'єкт дослідження та багато в чому єдину первинну базу даних; спільне завдання отримати й подати інформацію про діяльність корпорації її менеджерам; вони є сервісними функціями управління, тобто їх виконують працівники апарату управління, але вони не є функціями з розпорядчими, управлінськими властивостями, оскільки рішення на підставі їхньої інформації приймають інші посадові особи.

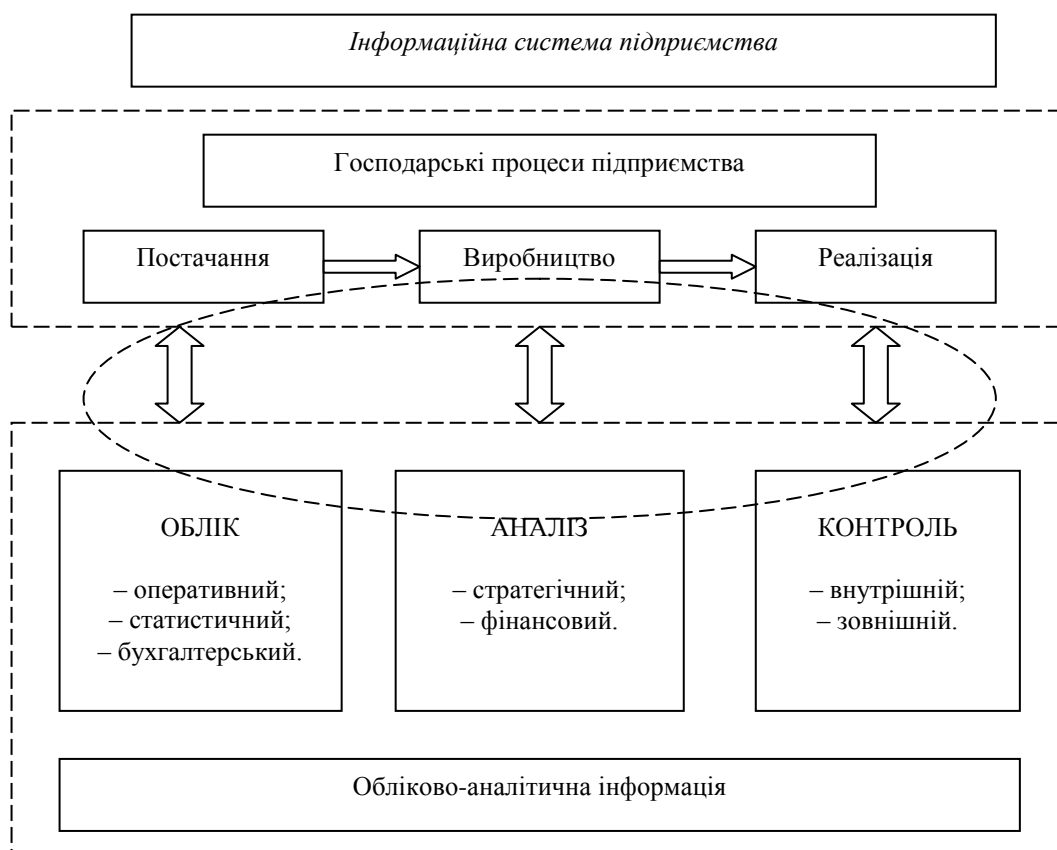

Рис. 1. Обліково-аналітичне забезпечення в інформаційній системі підприємства

* Примітка: сформовано автором.

Характеристика категорії «обліково-аналітична інформація» розкривається переважно через зміст понять «облікова інформація» та «аналітична інформація» (рис. 2).

Згідно з національними положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку, облікова інформація являє собою інформацію про стан, структуру та рух майна організації й джерела його утворення, господарські процеси та результати фінансової й виробничо-господарської діяльності організації.

Формування аналітичної інформації відбувається на основі даних фінансового та управлінського обліку, а також інформації, отриманої з альтернативних джерел.

Система внутрішніх інформаційних показників формування стратегії розвитку підприємства поділяється на три групи.

1. Показники фінансової звітності підприємства, що широко використовується як зовнішніми, так і внутрішніми користувачами. Вони застосовуються в процесі фінансового й стратегічного аналізу, планування, розробки стратегії та дають найбільш агреговане уявлення про результати фінансово-господарської діяльності підприємства.

2. Показники управлінського обліку підприємства. Вони відображають інформацію про обсяги діяльності, суму й склад витрат і доходів тощо. Ці показники формуються зазвичай за такими блоками: у розрізі видів діяльності підприємства; у розрізі сегментів ринку та груп клієнтів; у розрізі центрів відповідальності (центрів витрат, доходу, прибутку та інвестицій).

3. Нормативно-планові показники пов'язані з фінансовим розвитком підприємства. Вони формуються безпосередньо на підприємстві за такими двома блоками: внутрішні нормативи, що регулюють фінансово-економічний розвиток підприємства (наприклад нормативи використання окремих видів ресурсів, нормативи співвідношення окремих видів активів і структури капіталу, нормативна питома вага використання витрат); система планових показників фінансово-економічного розвитку підприємства, до складу яких уключається сукупність показників операційних та фінансових бюджетів усіх видів.

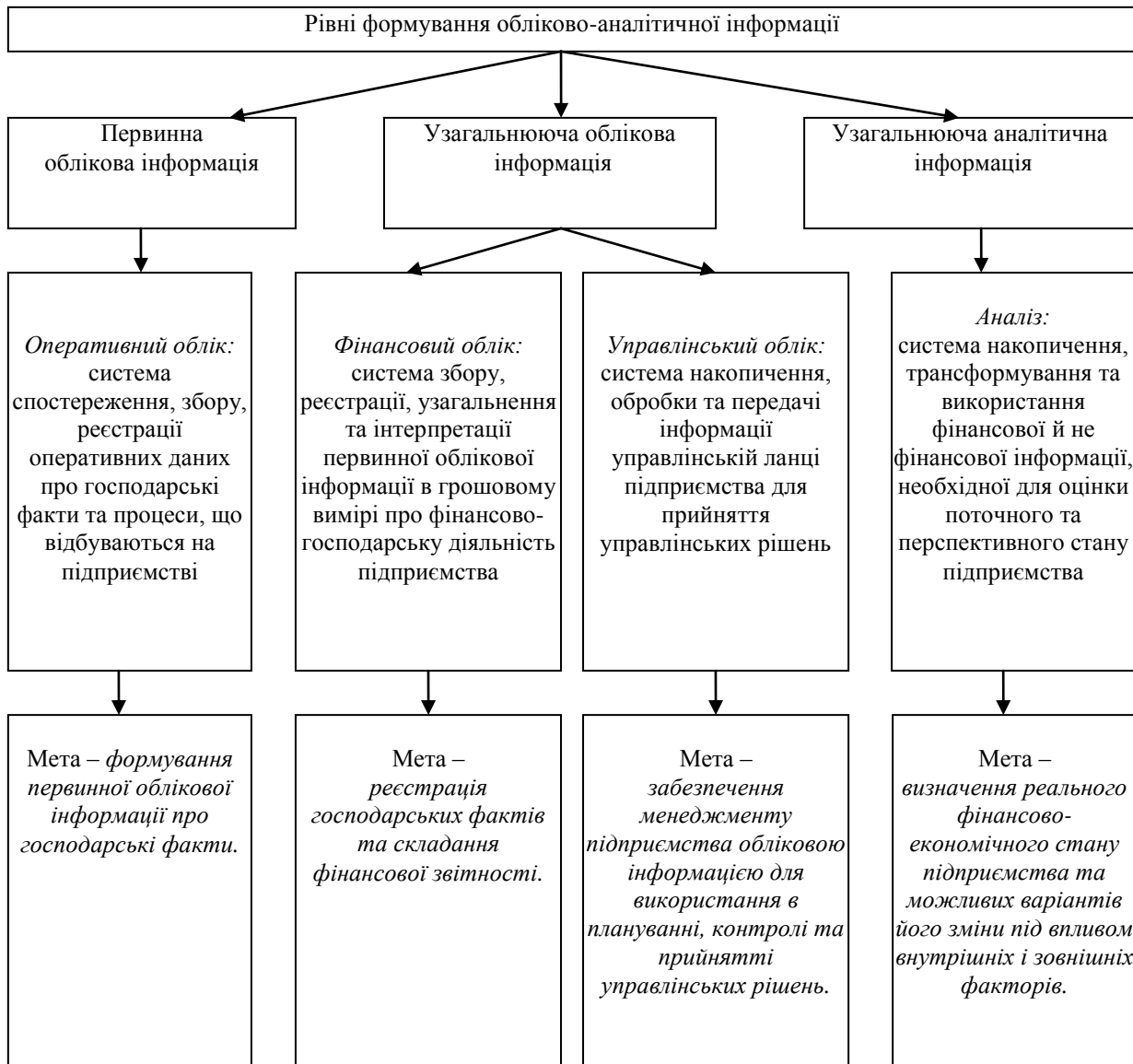

Рис. 2. Рівні формування обліково-аналітичної інформації

Сучасна облікова система повинна відповідати стратегічним цілям підприємства. Тому при її побудові слід урахувати не тільки внутрішні фактори мікросередовища, але й вплив зовнішніх факторів макросередовища. Такий підхід можливо реалізувати на базі концепції стратегічного обліку. Під стратегічним обліком потрібно розуміти облікову систему, покликану забезпечувати фахівців підприємства всією необхідною інформацією для прийняття ефективних управлінських рішень, направлених на досягнення стратегічних цілей підприємства.

Стратегічний облік ураховує зовнішні фактори макросередовища, орієнтований на облік невизначеності, ґрунтується на стратегіях, які розробляються підприємством. Найважливішою інформацією, яку потрібно використовувати в стратегічному обліку, є інформація, сформована в результаті моніторингу зовнішнього середовища підприємства. Водночас у стратегічному обліку формується інформація для здійснення моніторингу внутрішнього середовища [3; 8].

Стратегічний облік дає необхідні дані для здійснення стратегічного аналізу, під яким розуміють безперервний процес дослідження об'єкта (системи), результатом виконання якого є формування інформаційно-аналітичної бази для прийняття управлінських рішень, спрямованих на досягнення стратегічних цілей, формування конкурентних переваг і зростання вартості господарських одиниць. Такий аналіз передбачає вчасне коригування обраної стратегії з метою швидкого реагування на зміни

внутрішнього й зовнішнього середовища, що є однією з основних умов ефективного функціонування підприємства та його конкурентоспроможності.

Висновки та перспективи подальшого дослідження. Отже, поєднання даних стратегічного обліку та аналізу дасть нам можливість сформулювати надійне обліково-аналітичне забезпечення формування стратегії розвитку підприємства, що виступає як компонент інформаційного забезпечення стратегічного управління підприємством, сприятиме розв'язуванню функціональних завдань стратегічного управління, забезпечуючи керівництво повною та достовірною інформацією про господарські процеси й зв'язки із зовнішнім середовищем. Отже, стає зрозуміло, що вдосконалення обліково-аналітичного забезпечення підприємств – необхідна умова прийняття обґрунтованих стратегічних управлінських рішень, спрямованих на реалізацію стратегії розвитку й додання їй сталого характеру.

Джерела та література

13. Безродна Т. М. Обліково-аналітичне забезпечення управління підприємством: визначення сутності поняття / Т. М. Безродна [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/VSunu/2008_10_2/bezrpdf.
14. Герсамія Р. Р. Обліково-аналітичне забезпечення стійкого розвитку підприємства / Р. Р. Герсамія [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/vsunu/2011_8_1/Gersamija.pdf.
15. Гнилицька Л. В. Обліково-аналітична інформація як визначальний чинник забезпечення економічної безпеки суб'єктів господарювання / Л. В. Гнилицька [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/vsunu/2011_3_2/Gnilicka.pdf.
16. Зенкіна И. В. Учетно-аналитическое обеспечение стратегического управления коммерческой организации / И. В. Зенкина [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.auditfin.com/fin/2009/2/Zenkina/Zenkina%20.pdf>.
17. Кіндрацька Г. І. Стратегічний менеджмент : навч. посіб. / Г. І. Кіндрацька – [2-ге вид., переробл. і доповн.]. – Львів : Вид-во Львівської політехніки, 2010. – 406 с.
18. Кравченко О. В. Система стратегічного забезпечення стратегічної діяльності / О. В. Кравченко [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://dspace.uabs.edu.ua/bitstream/123456789/6473/1/%D1%826.pdf>.
19. Малиновський Ю. В. Інформаційне забезпечення стратегічного планування інноваційного розвитку підприємства / Ю. В. Малиновський [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.nbu.gov.ua/portal/chem_biol/nvnltsu/352_mal.pdf.
20. Пархоменко О. В. Інформаційно-аналітичне забезпечення процесу прийняття рішень в системі науково-технічної інформації : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук : спец. 08.02.02 «Економіка та управління науково-технічним прогресом» / О. В. Пархоменко. – К., 2006. – 24 с.
21. Пилипенко А. А. Організація обліково-аналітичного забезпечення стратегічного розвитку підприємства : [монографія] / А. А. Пилипенко. – Х. : Вид-во ХНЕУ, 2007. – 276 с.
22. Радченко О. Д. Обліково-аналітичне забезпечення управління фінансами малих підприємств / О. Д. Радченко [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/en_oif/2008_5_2/zbirnuk_169.pdf.
23. Сутність, джерела і методи збору стратегічної інформації [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://gufer.net/srategy/365-sutnst-dzherela-metodi-zboru-strategchnoyi-nformacyi.html>.

Фатенок-Ткачук Алла. Организация учетно-аналитического обеспечения процесса формирования стратегии развития предприятия. Успешная деятельность предприятий в условиях рыночных отношений предполагает обязательное владение нужной информацией, обеспечение оперативного и стратегического планирования развития предприятия. В статье выделены функции и задачи учетно-аналитического обеспечения. Определена сущность информационной базы стратегического планирования. Выявлены общие черты учета и анализа в системе стратегического управления предприятием. Приведены уровни формирования учетно-аналитической информации и ее место в информационной системе предприятия. Сгруппированы составляющие системы внутренних информационных показателей. Выдены характерные черты стратегического учета.

Ключевые слова: учетное обеспечение, стратегический учет, стратегия развития, информационная система.

Fatenok-Tkachuk Alla. Organization of Accounting and Analytical Support to the Process Development Strategy of the Company. The successful performance of enterprises in the market economy mandates possession the necessary information that will provide operational and strategic planning of the company. The article singles out the functions and tasks of accounting and analytical support. The essence of the information base for strategic planning. Revealed similarities recording and analysis system of strategic management. Shows the level of formulation and analytical accounting information and its place in the enterprise information system. Grouped components of the system of internal information provided. Shows characteristics of strategic account

Key words: accounting software, accounting strategy, strategy development, information system.